

Sercé sirota.

Osamelo, zapuščeno
 Dete tu stoji mladó;
 Čelo tožno in megleno
 In mokró mu je okó.

Mati mèrtva, mèrtev oče,
 Bratov nima ne sestrá;
 Brez domú po svetu joče,
 A kedó mu streho dá?...

Ta sirota osamela
 Ti nesrečno si sercé;
 Záte nima zemlja cela
 Brata ne in ne sestré.

Saj tvoj dom ni tu na sveti,
 Ti tam gori si domá;
 Tebe noče svet umeti,
 Ti ne moreš pa — svetá!

X.

Odlični pesniki in pisatelji slovenski.

II.

Dr. Franc Preširen.

(Dalje.)

ko je bil drugi mertvaški list v slovenskem jeziku; pervega je osem let poprej naredil Preširen prijatelju Smoletu. Pogreb je bil jako slovesen. V soboto, 10. februarja ob 8. uri prenesli so mertveca v véliko cerkev, kjer je dekan Dagarin služil véliko mašo sê sedmemi leviti. Nosili so umerlega pesnika kolegi, kranjski narodni stražniki, a na rakvi je vihral pesnika-gardista — „Sturmhut“ (!!). Ob rakvi hodili so v versti ljubljanske akademiške legije študentje v svoji uni-

formi, katerih sta po dva in dva tudi ves čas, dokler je Preširen ležal na mertvaškem odru, častna stražnika stala mu ob stranéh. Ko so pesnika po mertvaških molitvah prinesli iz cerkve, bilo je na tergu vse černo ljudi, da nisi dalje videl. Udeležilo se je pogreba veliko število domoljubov iz Ljubljane, Radovljice, Teržiča in sploh iz vsega Gorenjskega; vsa narodna straža kranjska spremila je svojega tovariša v polni paradi z muziko do hladnega groba.

Tri leta pozneje, 3. julija 1852. postavili so slovesno, največ po g. dra. Bleiweisa trudu, Preširnu nadgrobní spomenik. Izdelal ga je kipar Toman iz pisanege rudečkastega mramorja, katerega je hranila domača zemlja v svojem krilu. Oblika mu je bizantinska, visok stolb na štiri vogle, s križem na verhu. Na sprednji strani beró se pod zlatoliro té besede :

„Dr. FRANCE PREŠERIN,
rojen v Verbi 3. decemb. 1800. umrl v Krajnji
8. febr. 1849.“

Nekoliko niže :

„Ena se Tebi je želja spolnila,
V zemlji domači da truplo leži.“

Na nasprotni strani bereš pod zlatim vencem :

„V pesmih neumerlimu
postavili častitelji njegovi 1852.“

4.

Oglejmo si se nekoliko člo v e k a Preširna !

Prave in istinite podobe Preširnové némamo. Slikar Langus, kateri je bil našemu pesniku serčni prijatelj, prosil ga je večkrat, naj se dá naslikati. A Preširen mu je navadno šaljivo odgovarjal : čakaj, kedar bodem ženin, bodeš me slikal, prej ne ! In prijateljem, ki so ga tudi prosili njegove podobe, izgovarjal se je, da nima ne časa, ne poterpljenja več ur Langusu mirno sedeti. Ko je ležal že na smertni postelji, pošljejo ljubljanski prijatelji Langusa v Kranj, toda obraz je bil Preširnu že tako izpremenjen, mertvašk, da ga ni hotel naslikati. Po smerti pesnikovi slikala sta ga živopisca Stroj in Goldenstein iz spomina. Po različnih podobah in popisih posneta je tudi podoba v „Klasji“, po kateri je narejena ona v „Zvonu“. Pokazal sem jo te dni možu, ki je Pre-

širna jako dobro poznal ter zadnja leta vsak dan z njim občeval. Ta mi je rekel, da na omenjeni podobi sta zgornji in spodnji del obraza jako dobro zadeta, tako da mora Preširna vsak na prvi pogled izpoznati, samo okrog ust je bil nekoliko drugačen, imel je „bolj sladka usta“.

Njegovo postavo opisujejo nam verjetne priče tako :

Preširen je bil prej velik, nego majhen. „Pet čevljev mérim, palec pet“, dejal je večkrat sam o sebi. Do tridesetega leta bil je jako tenák, pozneje se je začel debeliti, da je bil proti štiridesetemu letu precej obilen, zadnje čase celo jako debel. Dasiravno kmetski sin, imel je vendar prav majhno nogo in elegantno, meseno roko. Glavo so mu krili temni, skoro črni, jako gosti, volni lasje, kateri so se mu močno svetili; nosil jih je navadno jako dolge, kar se mu je prav podalo; zadnja leta so mu nekoliko osiveli. Imel je visoko in široko, prav belo čelo; pod gostimi, plavimi obrvmi so se mu živo svetile male, sive oči, katere so imele do človeka čudno moč : v obraz povedati mu neresnico, ni bilo lahko. Kedar je bil slabe volje ali zamisljen, bil je njegov pogled truden, kalen, brez svetlobe. Nos mu je bil dolg in nekoliko upognen, brada mehka in okrogla z malo jamico v sredi, usta majhna, ustnice nežne in zgornje ustno je mellelo nekoliko čez spodnje. Posebno karakteristična njegovemu obrazu je bila poteza neke preserčne dobrote, prijaznosti in ljubeznjivosti okrog ust. Gladko obriti obraz je bil dolgoličen, ogorel in zdrave barve. A prava posebnost bila je pri Preširnu, ki je rad kaj dvoumnega povédal, da se mu je to, kar je imel na jeziku, bralo že prej na obrazu :

ustnice so se mu gibale, oko se mu je svetilo, ves obraz je prerokoval, da bi rad kaj povedal, a ni se prav upal, osobito v ženski družbi ne, ker ni vedel, ali bodo navzočnim njegove besede ugodne ali ne. Kedar je bil jezen ali slabovoljen, hodil je silno hitro, sploh ni imel počasnega koraka. Nosil je vedno cilindar in temno obleko, po tedanji šegi navadno frak, časih celo nekoliko zamarnjen; v svetli obleki ga nikoli ni bilo videti. Pri uri ni nosil nikoli verižice, ker je rekel, da se svobodnemu možu ne spodobi zlatih verig nositi.

Iz tega natančnega opisa blagovoljni bralec sam sodi, koliko je naša podoba slična pravemu Preširnu!

Govornik naš pesnik ni bil; od rojstva je imel to napako, da je nekoliko jecal; posebno prvo besedo je težko izpregovoril, a kedar je prišel v ogenj, letele so mu besede iz ust, kakor lep solnčni dan bučele iz panja.

Ako pa tudi Preširnova zgovornost ni bila velika, bila je tem večja in silnejša duhovitost njegova in prav to je uzrok, da Presirna nihče ni mogel pozabiti, kedor je bil enkrat v njegovi družbi. Preširen je bil eden tistih berzo mislečih, silno nadárjenih in bistroumnih ljudi, ki v vsaki izpregovorjeni besedi, v vsaki opaževani situaciji, v vsaki pripovedovani dogodbi, kakor bi trenil, najdejo svojo zanimivo stran, katere navaden človek ne vidi. V njegovih ustih spremenilo se je vse v verz, dovtip, sarkazem, ironijo. Kar je imel na jeziku, kar mu je prišlo na misli, povedal je na vsa usta, zdaj hitro, zdaj počasi, zamolčal ni ničesa. Govoril ni veliko; ako mu družba ni bila po volji, je celo molčal, v prijateljski družbi je bil rad vesel a ne preglasán, toda kedar je odperl usta,

poslušali so ga vsi. Polni duhovitosti so tudi njegovi uradni spisi, ugovori, prizivi. Tudi neznatno, malovažno pravdo umel je tako zaviti, da je bila vsakemu zanimiva; kazal se je povsod ne samo izverstnega jurista, nego tudi spretnega stilista in bistroumnega moža. Pravijo, da nikoli nobedne pravde ni izgubil. Ko sem se temu čudil ter nedavno vprašal starega sodnika, Preširnovega znanca, je li to advokatu možno, odgovoril mi je: „Dà, zakaj bi ne bilo? Preširen ni bil kožedec, kakor dandanes marsikateri advokat. Ako stvar ni bila pravična ter tako rekoč že naprej gotova in dobljena, ni je sprejel.“ In ravno zaradi njegove pravičnosti in dobrotnosti spoštoval ga je priprost narod, kakor malo kedaj spoštuje pravdarskega doktorja. Vprašaj dandanes starega priprostega moža v Kranji, je-li poznal Preširna, odgovoril ti bode: „Kaj bi ga ne! Bil je dober, dober človek. Vsakemu revežu je pomogel. Mnogim ljudem je storil veliko dobrega, a nikomur nič hudega.“ In mater svojih otrok je učil, da, kedar se pojde z njima sprehajati, a sreča berača, mora mu dati kaj v Bóga ime, da bosta otroka pozneje imela „dobro serce“. Z reveži je večkrat delil svoje perilo in svojo obleko in marsikedar se je primerilo, da je beraču podaril zadnjo sreberno dvajsetico, ki jo je imel v žepu. Sestra njegova Mina pravila mi je, da, kedar ga je obiskala, pogostil jo je, kakor da je prišla na ženitovanje. Da je otroke preserčno ljubil ter večkrat smokve méd nje metal, to je obče znano. Kako se je vedel proti svojemu bližnjemu, kaže nam ta dogodba. Kanonik J. imel je to navado, da je vino rajši pil v kerčmi nego doma, a tudi to človeško slabost, da ni vselej svoje mere znal. Nekega

dné proti večeru se gre Preširen sê svojo ljubico proti Poljanam sprehajat, kar ugleda pred seboj kanonika J., skoraj onemoglega gibati se ob zidu. Preširen se berž poslovi od svojega dekleta, gre h kanoniku J., podá mu roko ter ga spremi do doma kakor svojega brata in prijatelja. Vprašam, koliko jih je mej nami, ki bi v taki situaciji tako kerščanski ravnali?

Znana, kakor njegova serčna dobrota, je tudi njegova nesebičnost. Z bogatim Andrejem Smoletom bila sta si vendar iskrena prijatelja, a nikoli ga ni mogel pregovoriti, da bi bil od njega vzel najmanjšo stvar in bodi si tudi v spomin. In ko je zadnje čase svoje bolezni terpel skoraj jedińšćino, kako radi bi mu bili iz najboljših hiš posiljali tećnih jedil, katerih njegova sestra ni mogla, niti znala pripravljati, toda kako bi ga bili žalili s tako ponudbo! Ljubljanski prijatelji so mu na dra. Bleiweisa poziv zložili 100 gld. (baron Ant. Zois sam je dal 50 gld.), ali ker so njegovo občutnost predobro poznali, izročili so jih tiskarju Blazniku, kateri mu jih je poslal z nedolžno in opravićeno ležjo, da je novce skupil za njegove — „Poezije“! — V vseh stvareh kaže se nam Preširen pravega, samostalnega moža. Neka ženska je prišla dra. Chrobata prosit, da naj poskusi Preširna v neki imenitni stvari pregovoriti. A dr. Chrobat jej odgovori tako: „Ako Vam je dr. Preširen obljubil to storiti, storil bo prav gotovo brez mene, tega bodite uverjeni; kajti Preširen je mož in ni ga človeka na svetu, ki bi mogel reći, da mu je Preširen kedaj svojo obljubo prelomil, pa tudi ga ni človeka pod solncem, ki bi mogel Preširna do kakšne stvari pregovoriti, katero se brani izvršiti“. Ta izrek dra.

Chrobata iz leta. 1842. zdi se mi za Preširna jako časten in znaćajen.

Naravno je tedaj, da je bil Preširen obće ljubljen in da so ga spoštovali tudi nasprotniki njegovi. Družbe Preširnu ni bilo treba iskati, nego družba je iskala njega, in kakor o svojem godeci, pel bi bil lahkó o sebi:

„Poslúšajo rádi ga vsi ljudjé....
Biló ni godú. svatóvšnje, semnjá,
De tje ne bilf bi vabíli gá“.

Kajti dasiravno je Preširna umélo silno malo prijateljev, a on sam je bil prevelik duševni aristokrat, da bi bil sam svoje vzvišene nazore tolmaćil in razlagal, bil je vendar omikanim filistrom pravi magnet, okoli katerega so se radi zbirali v gledališći, v tej ali ónej kerćmi, ali na elegantnem plesu kazinskem.

Niso ga umeli, a uklanjali so se njegovi veliki duši; bil jim je čuden, nenavaden, izréden človek, njegov razum vedno bister, njegova sodba vedno zdrava, njegova beseda vedno modra, nenavadna. Tako so ga poslušali leta in leta, zdaj tu, zdaj tam. In ako dandanes govoriš sê starim možem, nekđaj Preširnu znanecem in prijateljem, ki je morebiti z njim prebil Bog si ga vedi koliko večerov, ki je slišal od njega Bog si ga vedi koliko lepega, novega, zanimivega, pripovedoval ti bode marsikaj karakteristićnega o našem pesniku. A govóri s komer hoćeš, ta ti bode povedal krepák dovtip Preširnov, óni še neznanega ti seršena, a nikoli ne bode ti pozabil dostaviti: „Dá, koliko tacega sem slišal od Preširna! Ako sem vedel, da bode kedaj tako slaven mož, zapomnil ali celo zapisal bi si bil njegove besede. Toda kedó bi si bil takrat to mislil“!

In vendar! Tudi ta duhoviti, ta plemeniti, ta verli in pošteni mož bil ni

brez napake. Kakor nihče izmej nas ne more reči, da nima madeža na sebi, nego to ali óno slabost nosi po svetu, tako je bil tudi Preširen, osobito zadnja leta, velik čestitelj — vinske kapljice. Ne izpregovoril bi o tej stvari besedice, ako bi se ne bila že tolikrat javno in skrivaje povdarjala, da se mi potrebno zdi našega pesnika nekoliko opravičevati in zagovarjati.

Najprej mi je povedati, da se nam največkrat vse pretirano in zmotno poroča o Preširnovi ljubezni do vina; in sicer zategadelj, ker se sedaj še živeči možje, znanci Preširnovi, pesnika našega večji del spominjajo samo iz njega zadnjih let, ko je vino res močno ljubil. Ali verjetne priče poročajo nam tudi to, da Preširen do svojega 40., dà, nekateri pravijo celo, da do svojega 45. leta vina nikoli ni po dnevi pil; in ako si ga je privoščil zvečer po doveršenih opravkih, kedó mu bode to zamerjal? Saj nam tudi Platon poroča, da celo modri Sokrat o svojem času ni zaničeval vesele družbe in polne vinske čaše!

Pomisliti nam je dalje, da je bil Preširen v svojih mladih letih velik idealist. In kolikrat se zgodi pri tacih občutnih naturah, da, izpoznavši vse to ničevó življenje in vso podlost tega malopridnega sveta tako, kakor nam to opisuje Preširen v svoji neumerjoči elegiji „Slovo od mladosti“, popolnoma se preveržejo, izpremené ter zaleté iz ene krajnosti v drugo. Kedor hodi z odpertimi očmi po svetu in življenji, take dogodbe lahko vsak dan opazuje. In morebiti je nadarjeni kranjski Slovenec tej slabosti celo v večji meri podveržen, nego primorski in štajerski rojak njegov. In kedó že ni slišal, da imajo izredni ljudje tolikrat izredne posebnosti in slabosti in da se

osobito genijalni možje radi vinu udajajo. Navajam samo nekoliko znanih imen: Peter Aretinski, Alfred de Musset, Günther in Grabbe. In konečno, govorimo resnico! Ako bi bil Preširen navaden človek in vsakedanj filister, nikomur bi niti na misli ne prišlo, očitati mu to slabost; a ker je slaven pesnik, zdi se nam ta mali madež v njegovem kakor solnce čistem značaji velikanska maroga. Pre-radi pozábljamo, da je bil tudi Preširen Adamov sin, kakor je vsak izmej nas.

5.

Govoriti mi je še o dveh preimennih stvareh: o Preširnovi ljubezni in o njega pesniški zapuščini.

Kedor po verhu prebere Preširna, poreče gotovo, da njegovih poezij glavni čút je ljubezen do terdoserčne, neusmiljene device. A že nekedó drugi je bistro nam pojasnil, da ta ljubezen je samo poetiška fikcija, da to hrepenenje po izvoljeni devici je samo simbol hrepenenja po nedosežnem idealu in da ta neuslišana ljubezen je našemu pesniku samo zlata posoda, v katero je izlival svoje neumerjoče pesmi. Naravno, da tudi ta ljubezen pri Preširnu, pravem pesniku, ni ponarejena, podveržena, posiljena, nego da je bila prava strast, prava kri in da je imela resnično podlogo. Da je vse to res, tega se blagovoljni bralec skoraj uvéri sam.

Julijana Marija Primec (Primiz), hči jako imovitega tergovca ljubljanskega (v Špitalskih ulicah, zdaj E. Mayer), porodila se je 31. majnika l. 1816. Da bi bil Preširen še na gimnaziji nje učitelj, kakor se časih terdi, ni možno; kajti ko je naš pesnik že na Dunaj odhajal, bila je Julija še otrok. Po smerti svojega očeta, katerega je izgubila, ko je imela

komaj pol leta, in po smerti svojega edinega brata bila je Julija edna najboga-tejših deklic ljubljanskih.

Ženska, ki je prav tisti čas, ko je Preširen o svoji ljubici pel najlepše pesmi, tri leta (1833.—1835.) z njo skupaj prebivala, opisuje nam jo tako: Male postave in nežne, sibke rasti, imela je krasne zlatorumene lase in prelepe modre oči, kedar je bila dobre volje; a znala je tudi hudó pogledati in tedaj so bile njé oči, kakor Preširen pravi, res

Da jézna Kéruba z méčam ognjenim.

Nje mali obraz je bil v resnici lep — kedar se ni smijala; a osobito nežna je bila njena polt.

Ako nam tedaj Preširen pripoveduje, da je njegova Julija lepša nego vse Delije, Cintije, Korine in Lavre, rekli bomo, da je to poveličevanje samo pesniška hiperbola, a vendar bomo priznavali, da Julija ni bila napačno dekle. Tudi duha je imela dovolj; osobito, kedar je bila v družbi mladih, omikanih móž (in tako družbo je jako ljubila, ženske jej niso bile po godu), tedaj je bila živa kakor serna, pela je in smijala se, da je bilo prijetno gledati jo. V ženski družbi ali doma je navadno molčala. Slovenski je govorila samo s kuharico. Nje mati, jako lepa, jako pobožna, jako ponosna, da ne rečem prevzetna, in jako — praktična ženska, izbrala je svoji hčeri že leta 1833. ženina, Antona pl. Scheuchenstuela, imovitega in plemenitega uradnika, ki je imel lepo prihodnost pred seboj. V obče je mati mislila in delala — za hčer; v važnih stvarih Julija ni imela svoje volje. Poročila se je s Scheuchenstuelom se le leta 1840., mati jej namreč ni pustila prej omožiti se, ker je bila sibka deklica. Takoj

v prvi otročji postelji izgubila je — kakor je pri plavkah obično — mnogo svoje lepote, tudi ta napaka, da je imela eno ramo nekoliko višjo nego drugo, poznala se jej je pozneje v večji meri. A ohranila je svoj vedri duh in imenovali so jo sploh duhovito ženo. V svoji zbirki hranim iz l. 1844. pismo od nje roke. Reči moram, da sem videl malo taciž ženskih pisem: pisava jasna, čerke male, lične, a vendar vsaka poteza krepka, razločna, moško-starikasta, na prvi pogled bi dejal, da tega ni ženska roka pisala.

To je Primčeva Julija! To je Preširnova „Lavra“!

A ne vem, kaj poreče blagovoljni bralec, ako mu povem, da Preširen z Julijo nikoli v svojem življenji — niti govoril ni! Čudno, a vendar resnično! Preširen z Julijo *o s o b n o* ni bil znan. Videl jo je samo v cerkvi, na sprehodih, na kazinskih plesih, čez prag Primčeve hiše nikoli ni stopil. Zaljubil se je v njo — samo na oko!

Pervi dokaz!

Pred seboj imam pisma, katera je l. 1832. pisal Preširen iz Celovca Čopu v Ljubljano. V teh pismih mnogo govori o ženskih: o Ljubljančankah in Celovčankah, o Kranjicah in Korošicah, o gospé Langusovi itd., a Julije ne omenja niti z eno besedico ne. In vendar mu je bil Čop najboljši prijatelj, ki je znal vse skrivnosti njegove; in vendar je bilo leto 1832. tisti čas, ko je Preširen svojo Julijo že v pesmih slavil in prepeval.

Drugi dokaz!

Preširen sam je pravil poznejša leta svojim prijateljem, da je bil v Julijo nekaj časa „strašno“ zaljubljen, a da z njo nikoli ni občeval, nikoli ni govoril! To imenitno serčno izpoved pesnikovo

pripovedujejo mi tako čestiti sivolasi možje, tako verjetne priče, da jo moram verjeti, osobito, ker se mi poroča tudi od druge, ravno tako verjetne strani, da se pri Primčevih nikoli ni imenovalo — Preširno ime.

Ne! Imenovalo se je, a kolikor mi znano, samo enkrat. Gospod H. snubil je Primčevim sorodnico, Juliji najboljšo prijateljico, in stara Primčevka se je posebno brigala za to, da bi se ta snubitev srečno izvršila. A gospod H. je imel dve leti že zvezo z lepo, priprosto, meščansko deklico Kr. R., katero je zdaj pustil na cedilu. Bodi si, da se je Preširnu ubogo dekle smililo, bodi si, da je imel druge namene, vsede se in zloži svojo prelepo pesem „Zapuščena“. To pesem, ki je imela takrat drug, čisto natančen in konkreten naslov, izroči Preširen g. Mallnerju, tergovskemu vodji Primčeve hiše in ta jo prinese neki večer ter jo bere na glas materi in hčeri. Molčé ste poslušali, a čerhnila ni nobedna niti besedice. Ko je bil Preširen to izvedel, zloži „Izgubljeno vero“ — slovo od Primčeve Julije!

Ak bi živéla vékomaj

Kar si mi b'la ne bós naprêj.

Sercé je móje biló oltár,

Pred bógstvo tí, zdaj — lépa stvár.

Prišlo je, se ve da, še marsikaj drugega vmes. Preširen je bil pameten mož, ki je dobro vedel, da si premetena in na svoje novce ponosna Primčevka išče in želi vse drugačnega zeta, nego neznatnega doktorja in neplačanega praktika. Zatorej niti poskušal ni ondi, kjer je vedel, da mu gotovo izpodleti.

Julija je imela sicer velik del — ženske nečimernosti, a vendar bi se silno motil, kedor bi mislil, da jej je bilo po godu,

da je Preširen nje lepoto slavil in opeval. Nego bila je huda in jezna na Preširna in njegove sonete. A ko je bil to naš pesnik zvedel, razglasil je nalašč v ilirskem listu nekoliko nemških pesmi in sonetov, kar je Julijo in nje mater osobito razjezilo. Tudi tukaj je naš pesnik pokazal, koliko gorenjskega zabavljivega duha je bilo v njem, in se poznejša leta se je Preširen rad pobahal ter porogljivo posmejal: „Ich weiss es, ich habe die Primiz mit meinen Liedern ungem ein — geärgert!“

Preširen je tedaj Julijo perve čase resnično ljubil, a to je bila najnedolžnejša, najlepša, najvzornejša pesniška ljubezen, ki je odperla našemu pesniku neusahljivi serčni vir neumerjočih pesmi. Komur bi se ta vzorna ljubezen čudna zdela, temu treba povedati, da je bil Preširen v svoji mladosti, kar se ženstva tiče, velik idealist. Na Dunaji n. pr. je stanoval dalje časa pri lepi vdovi, ki je imela tudi lepo, že doraslo hčer. Obe ste duhovitega mladeniča vabili na sprehode, v gledališča in koncerte. Preširen jim je bil zvest spremljevalec, a „ni videl nič, ni slišal nič, ko bil bi mrtva stvar“. Poznejša leta je pesnik sam šaljivo pravil, da na Dunaji je bil pravi — egiptovski Jozef.

Vendar se mi zdi, da tudi ta idealna ljubezen do Primčeve Julije ni trajala čez leto 1836., kajti takrat se je bil Preširen seznanil z drugo priprosto in prekrasno deklico, ki je bila po svoji vnanji podobi in po svojem značaju pravo nasprotje Primčevi Juliji. In godilo se mu je potem kakor Petrarki, ki je do svoje smerti Lavro opeval, a z drugo žensko v srečni, rodovitni ljubezni živel. Toda o tem, ako Bog da, drugod in drugi pot.

Mož z mačico.

(Dalje.)

«Tako, tako! Čakajte, to pride z leti. — Ali pa tudi ne, saj so tudi srečni ljudje na svetu. Todà pustiva to; govoriva o mački! O nji sploh svet sodi pri nas, kakor vi govorite; ali, kakor jaz menim, po krivem! Domače živali so take, kakoršne jih mi naredimo. Odgoja, gospod, odgoja! Kakoršna odgoja, taka žival, in morebiti tudi — ženska! — Sicer so pa tudi meni psi ljubši, kakor vam. Ko bi bili poznali mojega Murka! To je bil pes, to je bil prijatelj! — Kolo je šlo čezenj; jaz nimam sreče, gospod! Zdaj sem pobral to-le živalco in vzel na dom, da imam koga pri sebi. Človek ni rad vedno sam, zlasti kader je že v letih. Vi tega ne umete, gospod! Zadovoljen sem sè svojo družico, in menim, da ona tudi z menoj. Prav rada se imava, prav dobro skupaj živiva; kaj ne da, Belka?»

Ves ta čas je bila mačica pri meni; ko je slišala svoje ime, popusti mene ter se gre njemu dobrikat.

Mož jo prijazno pogladi, potem si jo dene zopet na kolena pod mizo. Nato si natoči vina, kar ga je bilo še v mali steklenici ter pokliče družega. Nekaj časa sva oba molčala. Jaz sem bil nekako v zadregi; sè začetkom sicer sem bil lahko zadovoljen: našel sem bil zanimivega moža, seznanil se z njim; ali da bi se samo o psih in mačkah z njim pogovarjal, zato prav za prav nisem bil prišel tako daleč. Mirno čakati, da prilika sama pride, ni mi kazalo; pot mi je bila predolga, da bi zvečer večkat sem zahajal. Treba je bilo torej takoj poskusiti, da bi se zvedelo, kaj posebnega tiči

v tem človeku. Ali kako, da bi moža ne oplasil, da bi mi ne storil kakor polž, ki hitro nazaj potegne rogé ter se skrije v svojo hišo, ako se ga dotakneš. Treba ga je bilo kako od strani prijeti. Tudi jaz izpijem vino, a predno velim prinesiti družega, rečem svojemu znanцу:

„Ako vam ni neljubo, gospod, pil ga bom še eno merico v vaši družbi“.

„Še dve, ako vam drago“, odgovori mi on ter se mi malo prikloni: „Vino je tukaj dobro in zdravo je tudi“.

„Meni ni tolikanj za vino, slab pivec sem in komaj znam ločiti dobro od slabega“.

„Verjetno; v vaših letih človek še ne zna ceniti dobre kaplje. Vi ste dijak, če se ne motim“.

„Dà, na vseučilišči, gospod“!

„Ali nimate svoje navadne družbe? Ene verste tiči skupaj letajo“.

„Družbo bi že imel, ali jaz sem poseben človek; ne veseli me vse, kar druge; zlasti glasni družbi nisem prijatelj; jaz se rad kaj pametnega pogovarjam, ali pa raji sam sedim, in kaj premišljam“.

„V teh létih že samotariti in muhe loviti, to ni zdravo, mladi prijatelj moj! Živeti je treba, živeti, dokler je človek mlad, in vživati; premišljevanje pride samo prezgodaj; kaj ima človek od življenja, ako zamudimo zlati čas mladosti“?

„Oprostite gospod! ali ste pa tudi sami tako ravnali, kakor sedaj svetujete meni“?

„Žal, da nisem! zato pa zdaj tako govorim. Todà nauki in dobri sveti tu malo koristijo; sam se mora človek učiti življenja, najjimenitnejše umetnosti na

svetu, a komaj se ga je izučil, pa ga je konec; in od kraja začeti se ne more^{ee}!

Rekši potegne krepko iz kozarca ter

ki niso preizbirčni; oni sedé okolo polne mize ter vživajo božje dari, mi jih pa gledamo od strani. Kedó je izvolil boljši del? Ali morda mora vendar tako biti;

Risal L. Grilec.

Nedolžno veselje.

Angerer.

začne zopet gladiti mačico pod mizo. Čez nekaj časa reče nekako gorko:

„Zdi se mi časi, kakor da bi bilo življenje samo bolj za lahkomišelné ljudi,

čebele morajo biti, da delajo in troti, da vživajo in lenobo pasejo. Ta naredba ni morebiti prav pravična po našem razumu, a pametna je gotovo, ako je res, kar

pravi znani nemški modrijan, da je vse pametno, kar je na svetu; drugače bi menda ne moglo biti*.

Nato nekaj časa potihne, potem zopet:

„Sam ne vem, kako je to, da sem nocoj tako gostobeseden; dolgočasim vas pač, gospod; govoriva kaj bolj veselega“!

„O ne, gospod“, odgovorim mu jaz naglo; „vi ne veste, s kakim veseljem vas poslušam; ravno taki pogovori so meni najljubši; vso noč bi vas poslušal. Vi ste pač mnogo izkusili v svojem življenji“!

B. M.

(Dalje prih.)

Spomini s p o t a.

(Dalje.)

Zdaj je veljalo iskati uzroke tej neveseli prikazni. Zarad njih si pa ni bilo treba razbijati glave, ležali so tako rekoč na dlani. Vse je perstom kazalo na slabo vodo. Pravim Zagrebčanom stare korenike sicer ni hotelo v glavo, kako bi njih voda mogla slaba biti, ker v Zagrebu sploh ni nič slabega. Da je oni ne pijejo, no to je druga stvar, oni imajo svoja „načela“, principe, od katerih nikdar in nikomur za voljo ne odstopijo. Kedor ne veruje, da je v Zagrebu voda izverstna, naj jo gre pit na Manduševce, pod oreh, ali pa pod židovsko grobje (pokopališče). Take vode ni daleč na okoli. Jaz pa nikakor nisem mogel umeti, kako bi voda, izvirajoča naravnost izpod grobja, mogla biti dobra in zdrava. A ko je mestno svetovalstvo, vznemirjeno po Čačkovičevih preiskavah, dalo vodo kemijsko pregledati, pokazalo se je jasno, da vsa zagrebska voda ne velja nič, da je polna gnjijočih organskih snovi ter zato zdravju opasna (nevarna). Najbolj je pa razburila one poznavalce dobre vode dokazana istina, da so se ravno njihovi hvaljeni vodnjaki pokazali kot največ okuženi. Ljudje, ki so imeli pri-

liko opazovati Zagreb „pod zemljo“, govorili so že prej, da ne more biti drugače, ker so greznice in podzemeljski jarki, po katerih bi se živalski odpadki morali odvajati iz mesta, slabo osnovani in še hujše zanemarjeni, da morajo vsled tega že vsa tla biti prenapolnjena in procejena s tacimi tvarinami, katere potem dežnica izpira in odceja v studence in vodnjake. Posebno velja to za spodnje mesto. Velik del krivnje odvalili so veščaki tudi zagrebским grobjem, ki leže po gričih tik mesta in so — nekatera vsaj — že prenapolnjena.

Želja po dobri pitni vodi bila je zdaj splošna. Pa ne! to bi bilo preveč rečeno. Bilo jih je še zmerom dosti tacih, ki so pri tem vprašanji ostali popolnoma mirne kervi. To so bili namreč mnogi vinski bratje, ki niso mogli umeti, kaj bi se zarad „vode“, ki se v čizmi ni dobra, toliko prepiralo. Našli so se pa tudi taki, ki so „staro“ zagrebsko vodo vzeli v obrambo, češ, da voda je dobra. „Ko bi bila res taka, kakor so jo razkričali, bili bi oni in tudi drugi že davno pomerli. To so si izmislili samo nekateri vinoteržci in drugi, ki bi pri novem

vodovodu radi kaj zaslužili⁶. Ti možje so tudi sklicali javni zbor, da bi svojim sklepom kolikor t.liko pritiskali na mestno starestinstvo, ki je prav takrat posvetovalo se gledé na vodovod. Glavno besedo na tem shodu imel je neki odvetnik ali, kakor Zagrebčani govore, fiskal. V svojem govoru se je pošteno potezal za „staro“ vodo ter je učil, da zagrebska voda, če tudi ni čista in posebno okusna, je vendar zdrava in „tečna“. Za živ dokaz svoji terditvi postavil je „slavnemu občinstvu“ svojo osobo. On stanuje v hiši, v kateri je vodnjak tik greznice; voda iz tega vodnjaka je gosta in rumena, in on pije to vodo že leta in leta. Zdaj naj ga pa slavno občinstvo pogleda in potem naj sodi. — To je bil res argumentum ad oculos. Slavno občinstvo videlo je pred seboj moža ne več mladega ali dobro rejenega, komur je z rudečega lica odsevalo zdravje in zadovoljnost. Lepo je bilo gledati moža, kako je tu stal sam sebe in svojega nauka vesel ter ponosno gledal na ploskajoče poslušalce.

No mestni očetje se niso nimalo ozirali na sklepe tega zbora ter so ukrenili, da se ima mestu priskerbeti obilna in dobra pitna voda, bodi iz oka, bodi iz boka. In že se je lanskega poletja z veliko slavnostjo odperl nov vodovod, ki daje Zagrebu dobre vode za vse potrebe. Voda sicer ni studenčnica iz „gore“, kakor so jo mnogi želeli, pre-

malo je je namreč in tudi predraga bi bila. Zdaj pije Zagreb očiščeno in ohlajeno vodo iz savske ravnine, to je precejeno Savo.

Kedó bi si bil pa mogel kedaj misliti, da bode zagrebškemu fiskalu in njegovi teoriji dve leti pozneje vstal mogočen zagovornik in branitelj, namreč nemški učenjak Nägeli. Do sedaj se je sploh mislilo, da so majhni rastlinski in živalski organizmi povod vsem kužnim boleznim, ker samo tako moremo si razjasniti in tolmačiti mnoge prikazni. Zato je vse klicalo na boj proti tem organizmom. Drugače pa slove nauk Nägeljev. Sicer pravi tudi on, da se nalezljive bolezni širijo po tacihi organizmih — majhnih glivicah, toda — in v tem se njegov nauk odlikuje od doslej veljavnega — škodljivi so samo tedaj, ako zaidejo v naša dihalna, to je v sapnik in pljuča; popolnoma neškodljivi so pa vné na koži ali pa v želodeci in sploh v prebavilih. Občevali smo se torej boleznim, ako pazimo, da nam te glivice ne pridejo v sapnik. — Ali ni to lepa zadovoljščina, ki jo tu dobiva hervaski fiskal iz ust glasovitega nemškega učenjaka, kateremu se gotovo ne sanja, da ga je pretekel zagrebški odvetnik, mož nestrokovnjak? Zdaj naj pa še reče kedó, da stavec Ben Akiba nima prav s svojim izrekom: Alles ist schon da gewesen.

Fr. Poljanec.

(Dalje prih.)

Za zimski večer pri peči.

Se enkrat toliko bi moral imeti človek možganov, kakor jih ima, da bi sledil vse iznajdbe sedanje; takó gostó se versta druga za drugo. Že Edison sam spravi

toliko novih priprav za navadno in nenavadno rabo na dan, da se še eni nismo načudili, ko že zatrobi novo v svet. In kaj bodemo li še iznašli. Po

nebu, mej krokarji in žerjavi se bomo vozili, pravijo, in sedanje železnice bomo za staro železo prodali, štiri krajcarje kilo. Železniške nasipe bomo s travo obsejali in pšenico tam želi, kodar se zvijajo té „železne kače“. Naši stari so se jih že zelo bali in dejali so, da se bo takrat slabo živelo; morda bo potem zopet bolje! Kader se bosta dva kralja ali cesarja res prav za terdno sporekla, vpleli jo bodejo njihovi polki v curkih kvisku v megle, kakor vrabiči in senice, ko sovo kje izvohajo. Iznajdbe nas privedó morda še dotlej, da bomo zvezde z neba klatili in si jih v majhnih koscih na suknje našivali, za gumbé. Čez sto, recimo dve sto let, se ne bodo nič čudili, ako bodo po časopisih brali, kaj so danes ali jutri opoldné gori na mesecu ali na danici, ali na solncu južinali, „ali na žganjih tropine“, ali pa „žganjce“ brez tropin. Že sedaj se nahajajo tu pa tam premeteni možje, ki vedó natanko, koliko gorá je gori le na bledem mesecu, in kako jim je ime; nekateri so celó ljudi videli — seveda po noči, to se pravi, ko je bila pri nas noč na mesecu pa dan —, ljudi so videli pravimo, ki so lazili mej gorami, kakor mravlje, sem in tjà. Če smo že, ali kader bomo res toliko vedre glave, mi zemljani, kaj nas bo stalo izduhtati rog ali kako bi dejali, orodje, da voščimo z njim mesečanom „bog pomagaj“, kader kedó kihne. Za tak dober sluh nam je Edison stroj že obljubil. Še nekaj časa, pravi, bo ga prikrival, potem pa dal ga mej svet, kader bodo za sterjenje dovolj pripravljene. Dosedaj se zabava še sam

z njim in tako dobro slisi nanj, pravi, da ga ušesa bolé, kadar praska muha po šipah v oknu gori in doli; toliko ropota in šuma napravlja ta merčes; in kader ostane kaj za njo, kar je bilo prej njenega, počí kakor bi se iz gore skale utergale.

Mnogo iznajdeb torej bomo še doživeli, in kar nas ne bo doseglo, učakali bodo naši otroci in naših otrok otroci. Gotovni, a misliti je, če se bodo recimo čez dve, tri, štiristolet spominjali kedaj nas, misliti je, pravimo, da za posebne modrijane nas ne bodo imeli, ter iskali, Darwinu navpik, našo zibelko mej oslovsko rodovino, ker takrat se bodo otroci učili, kar sedaj stari né vemo!

O nebu in njegovih svetovih, n. pr. o zvezdah, o solncu itd. vemo mi, sedanjiki že nekaj, a mnogo nam še manjka! Še vedno se lasajo učenjci možje za tó, n. pr. so li na mesecu ljudje ali niso. Videti je, da se jim pri tem prepiru persti še dolgo ne bodo zravnali. Pomudimo se malo pri tem. Kaj vemo o solncu, n. pr.? — Da se nam vidi veliko kakor hlebec za 4 groše! To velja za vsak kraj zemljé, ker v onih žalostnih krajih, kodar ima hlebec okolo kerčico, vidi se tudi solnce ljudem manjše. Razumnemu človeku se dá morda to dopovedati. — Torej tako veliko se vidi solnce, a prebrisane glave smo, mi vémo, tudi zakaj se tako málo vidi; 21 milijonov milj je namreč od nas do solnca! Ko bi zdaj le v tem trenutku kedo sè solnca proti tebi zavpil, postaral bi se za petnajst let v tem, da bi ti njegov glas naposled do ušes pribučal.

(Konec prih.)

Iv. z Verha.

P o g o v o r i.

III.

Kam naj se torej obrnem, da zvem, kaj je slovanski duh, značaj slovanski? Ozrem se v preteklost nazaj: to, kar bi se moglo imenovati slovanska zgodovina, kaže mi malo veselega, za prihodnjost tolažljivega, malo takega, da bi mi serce povzdigovalo. „Infandum, regina, iubes renovare dolorem“! Izreki starih tujih pisateljev o naših pradedih — komu niso znani? — dvomne so veljave. Ako poprašujem pri sovražnih nam narodih — in kateri narod ni nam sovražen? — kako sodijo oni, kako sodi seosebno bližnji nam сосед Nemeč o Slovanu? Koga izmed nas ni ta sodba že v serce bolela? Skoraj vse, kar je narobe čednost, to je našim sovražnikom slovansko!

Jaz rñe poprašujem že zdavnaj več, ne prijateljev ne sovražnikov naših, kaj je slovansko. Ko sem opazoval in premišljeval človeštva življenje, preteklo in sedanje, napore, boje, zmote, terpljenje njegovo, spoznal sem, da ima vsak narod, kar jih je do zdaj stopilo na zgodovinski oder, svoje posebno mesto, vsak svoj posebni pomén v zgodovini človeškega razvoja; vsak je pospešil ali pospešuje po svoje človeški napredek; vsak je prinesel in pridejal tako rekoč svoj delež splošni omiki, katera je neka vsota in celota teh posameznih, različnih doneskov. Ali v tej tolikanj hvaljeni in zares čudoviti omiki, katero si je priboril in pridobil človeški rod, v tej omiki pogrešam nekaj, kar se mi vidi poglavitno, brez česar je publa in prazna vsa človeška omika, podobna zlatemu sadu, ki razveseljuje človeku oko, a ne nasiti mu gladnega želodca. Storil je človeški duh svoja čuda, z lučjo svojo

je pregnal sovražne temé, prestvaril je sè svojimi deli zemlji lice; reči se skoraj smé: kaj je človeškemu duhu nemogoče? Zboljšalo se je splošno blagostanje, to je gotovo; mnogo več ljudi živi sedaj „človeka vredno“ življenje. Ali vendar koliko terpljenja je še v stoterih oblikah! In to terpljenje dušno in telesno se tem bolj živo čuti, čim bolj je človek razvit. Tu je treba zdravila! Človek se ni razvil v naravnem ravnotežji in soglasji; za umom mu je zaostalo serce! Kaj je um brez serca! Ravnotežna morata biti, v enaki meri razvita: to je prava človeška omika. Um je storil svoja čuda, zdaj naj svoja stori — serce! „Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe“, najlepša beseda kar jih je bilo govornjenih v človeškem jeziku, ta beseda se ni še uresničila; uresniči se naj in človeštvo bode na verhungu svojega razvoja, doseglo bode svoj poklic, svoj namen. Drugi narodi so storili svojo dolžnost, imeli so vsak svojo „idejo“; kako idejo ima slovanstvo? Ako nima nobene, kaj ga je potem treba na svetu? Kje je potem „opravičenost njegovega obstoja“? Ali je to bistvenost kakega naroda, da izraža svoje misli ravno v teh in ne drugih glasovih? da govori: „oče naš“ in ne „pater noster“? Ako je tako, kako terdno podlogo ima torej naša narodna zavest, naše rodoljubje? Ne „etiketa“ na steklenici, kar je v njej, to je poglavitno!

Serce torej treba da nastopi svoje kraljestvo; bratoljubja, ljudoljubja doba naj prisije terpečemu človeštvu. A kateri narod naj prevzame to novo, to

vzvišeno nalogo? Zakaj bi ta narod ne bil slovanski? Tuji jarem je žulil vrat Slovanu dovolj časa, da vé kaj je sužnjost; dolgo terpljenje mu je omeščalo srce, da čuti usmiljenje z vsakim, kedor je nesrečen.

Ta vera se je rodila zgodaj že v mojih persih; ta vera mi je bila tolažba in upanje, ko sem moral tolikrat slišati, kako se je zaničevalo vse, kar je slovansko. Slišati sem moral, da je podlost pravo jedro slovanstva; a v meni je nekaj dejalo, da je, da naj bode to jedro — plemenitost! Plemenitost nam bodi gaslo vsakemu záse, plemenitost naj uči, budi, širi med svojimi brati vsak izmed nas, komur je dano stopiti iz ozkega zasebnega okrožja ter javno delovati in govoriti. To bodi naše opravičenje pred svetom, to bodi naše maščevanje! Iztrebimo iz svojih serc kar je še nečistega, neblagega ostalo nam v njih — sad tisočletnega hlapčevanja. Ta misel, ta ideja je vodila vedno moje skromno slovstveno delovanje. To je bilo, to je in to bode do zadnjega vzdihla moje slovanstvo!

Da se smertno sovražita, pobijata in preganjata bratovska naroda, katerih ni moči ločiti ne po obličji ne po govoric, podobna si kakor kaplja kaplji — ali je to slovansko? Da so sinovi drugega naroda, kateremu se je boriti za svoj obstoj proti mogočnemu sosedu, ločili se na dvě sovražni kerdeli, kateri se prepirate, z blatom ométate in sramotíte pred vsem svetom, ne samo sebe — slovanskemu imenu v nečast in sramoto je njih nesrečno početje! — ali je to slovansko? Žalostno, prežalostno, ako je tako! Jaz upam, da ni; jaz sodim, da je to samo žalosten, ne še iztrebljen ostanek naše

nevesele preteklosti, nesrečna zapuščina naših pradedov; populimo ta plevél!

Poglejmo na drugo stran! Glej tu, naročič, kateri je stoletja stokal pod tujim jarmom, zatiran, a ne zatert; osvobodil se je sé svojo močjo; trudil se je in delal, da je došel do nenavadnega blagostanja; mirno in zadovoljno bi bil lahko živel na svoji zemlji sam svoj gospod; ali miru in zadovoljnosti ni našel: ónkraj meje so mu zdihovali nesrečni bratje, neosvobojeni, „Serbia irredenta“; čakal je ugodne prilike, da jim pride na pomoč. Ko je menil, da je prišla, vstal je, David nad Golijata. — Kratek boj, nesrečen boj, a slaven! — To je bilo slovansko! Glej tam peščico móž slovanskih, kolikor móž, toliko junakov! Tudi oni so sli navdušeni v sveti boj za osvobojenje bratov; v hrabrosti njim enaki so bili neumerjoči boritelji termopilski, neenaki jim v srečnem uspehu! — To je bilo slovansko! — Začeta je bila sveta vojska, ne končana. V boji so rasle moči sovražniku; gorjé zdaj, trikrat gorjé nesrečnim robom, gorje njim, kateri so jim bili prišli na pomoč! Ne bati se! Glej, že se bližajo od severja nebrojne čete, ves narod je vstal: Zdaj ali nikoli! Kako navdušenje za sveti boj, kako so prinašali zanj svoje dari bogatini in siromaki, kaj takega še ni videl svet! In vse to ne za slavo, ne za zemlje kos; vse to za nesrečne brate! — To je bilo plemenito, to je bilo slovansko!

Tako jaz umem slovanstvo! — —

Tu se mi zdi, da vidim v duhu svoje bralce. Ta je zamišljen, kakor da bi premišljaj in prevdarjal resničnost ali neresničnost mojih besed. Ta maje z glavo, ón se zaničljivo posmehuje, tretji se celo na glas krohotá. „Idealist“! — „Sanjač“!

— „To si ti tako misliš in želiš, ali ni tako“! — „To sem že vse nekje slišal, stare litanije“! — „Še tega nam je bilo treba“! Slovani smo že tako premeški; pesti je treba, pesti, ne serca! Kam se pride s plemenitostjo? Bog nas varuj

takih prerokov! Take misli se prav čedno beró v kaki pesmi, za kratek čas; in ako se ne motim, bral sem res že nekje tako pesem: v javnem življenji to ne velja“!

Taki ugovori se mi oglašajo vse vprék! Odgovor moj morebiti prihodnjič! S.

V a d n i c a.

4.

J. M. v S. Na bojnem polji.

Noč je razprosterla svoja krila
Čez kervavo, tužno bojno polje;
Vse okrog je mirno, ker tihota
Vlada tam, kjer pred se kri je lila.

Le z daljine zdaj pa zdaj se čuje
Tužno ranjenih ljudi stokanje;
In mertvaških tic gerdó kričanje
Se razlega včasi po planjavi.

Glej! zdaj tam izza visoke gore
Se prikaže ženska, mlada ženska;
Pazno dalje stopa, ker boji se,
Da b' je kdo ne motil na nje poti.

Revica je prišla iskat ljub'ga,
Koji bojeval se je prof' Turku
— Hudemu sovražniku kerščanstva —
Za kerst častni in svobodo zlato.

Torej tu ga ona misli najti,
Na kervavem, tužnem bojnem polji;
Ker zastoj po njem je vpraševala
Že pri vseh domóv se vračajočih.

In ko tu med mertveci koraka,
Čuje za seboj stokanje tužno;
Od strahú ne more dalje, kajti
Glas spoznala svoj'ga je junaka.

Vendar dá pogum si in gre k njemu,
K njemu, kojega tak strastno ljubi:
Al. o žalost! tu ga vidi v kervi,
Ko borí se z boginjó Morano.

Hoče ona mu obvezat rane,
Rane težke, rane smertonosne;
A prepozno revica si prišla,
On je mertev in se več ne gane.

Zdaj sirota več ne more stati,
Zgrudi se na tla in plaka, joče;
Kliče ga in solze, solze vroče
Tečejo pó bledem njenem líci.

Drugi dan, ko prišli so pogrebci,
Našli pri mladeniču so devo:
Smert za večno tu ju je združila,
Nju, ki se tak strastno sta ljubila.

Kako to? V 1. kitici se rimata 1. in 4. verz; v 2. k. 2. in 3. To je malo čudno, nenavadno; vendar bralec meni, da je našel zakon in mirno here dalje. V 3. k. vidi, da se je motil; ta je čisto nerimana. V 6. in 8. k. je zopet kakor v 1.; v 9. kakor v 2. in v poslednji se rimata zadnja vérza! Tako se ne smé. Ako je pesem pisana v kiticah, treba da je zakon že v prvi jasen; pesnik se mora že tu odločiti, ali bode rimal ali ne, in kako. Dalje: „Vse okrog je mirno, ker tihota vlada tam, kjer pred se kri je lila.“ To je slabo povedano; ta „ker!“ — „Kontrast“ ni dobro izražen; zdaj je vse tiho, kjer je prej — kri tekla. Saj šumela vendar ni! — Tega ne, ali glasán je bil boj, v katerem se je kri prelivala. — To je res, na to pride tudi bralec, ali še le po okoliši, in to ni dobro, ni poetično! — „Le z daljine zdaj pa zdaj se čuje tužno ranjenih ljudi stokanje“. Prej smo bili na bojišči, v 1. k. nas je pesnik tija postavil; zdaj pa čujemo stokanje iz daljave! Tudi „ljudi“ tu ne veljá. — Glej! izza visoke gore se prikaže“. . . . kaj? vsak bi mislil: mesec, ali morebiti tudi solnce, ako je proti jutru, ali kaka druga nebeska prikazen; ne! prikaže se ženska. Čuden prizor! kje bivata pesnik in poslušalec? Mendá vendar na bojišči, ali blizu kje, gotovo pa na ravnini; noč je temna, vsaj rečeno ni bilo, da mesec sveti; zdaj pa hipoma pokaže pesnik svojemu spremljevalcu žensko, ki je

prišla od ónstran gore, ravno je dospela na verh. To mora biti vendar nekoliko streljajev daleč, kako bi bilo torej mogoče videti žensko, ako bi bila tudi v čisto beli obleki! — „Pazno dalje stopa, ker boji se, da — b' je kdo ne motil na nje poti! Ta ženska naj bi bila doma ostala!

Bralec je takoj uganil, česa išče; ljubezen daje pogum tudi najboječnejši ženski: serčno mora torej stopati ne gledé na desno, ne na levo, da bi je kedo ne motil (strašna beseda!) A tudi dalje se ta ženska čudno véde. „Čuje za seboj stokanje tužno; od strahú ne more dalje, kajti glas spoznala svojga je „junaka“. Prišla je na bojišče iskat svojega „junaka“. Ako je ostal na bojišči, treba, da je ranjen ali mertej; tega vendar ni mogla misliti, da bode živ in zdrav tam ležal ali se sprehajal. Najde ga ranjenega, to ni najhuje, nasprotno! vendar prestraši se tako, da ne more dalje. „Vendar dá pogum si in gre k njemu“; bati se je bilo torej, da bi ne pobegnila ter ga pustila!

Že iz tega se vidi, da je ta pesem nezrela poskušnja. A še več! To hoče biti pesem, a pesem ni. Pisatelj nam pripoveduje dosti žalostno dogodbo: dekle pride na bojišče svojega ljubega iskat, ki se je boril proti Turku in padel; najde ga umirajočega; od žalosti se zgrudi sama mervta nanj. To je vendar žalostno! In vendar, vprašamo, koga je to, kar se nam pripoveduje, kolikor toliko pretresnilo, genilo, ali tudi samo zanimalo? Bralcu je za ta dva človeka toliko, kolikor za lanski sneg. Ne tolikanj, kaj nam pesnik pripoveduje, nego kako nam pripoveduje, to je poglobitvno; tu ni iskric, da bi bralca ogrela, noben glas mu ne seže v serce; vse je tako na široko razpeljano, tako megleno, prozajično, tako dolgočasno! Vnanja oblika še ni tako slaba, a jedra ni, jedra. Ta poskušnja ne kaže, da se nam je od g. pisatelja kedaj kaj dobrega nadejati na pesniškem polji.

S.

Slovenski glasnik.

— Cerkevne pesmi: mašne, Marijne in sv. Telesa, za mešan zbor. Uglasbil P. H. Sattner. V Novem mestu, tiskal J. Krajec. V lastni zalogi. Ker nismo do sedaj imeli še prilike, izročiti strokovnjaku v presojo poslano nam delce, priobčujemo samo vsebino njegovo: 1. Oče večni, mašna pesem; 2. Pred Bogom; 3. Pred Bogom; 4. V ponižnosti. 5. V ponižnosti. 6. Oče večni; 7. O preblažena. Martijna pesem; 8. O Marija, vzor kreposti; 9. Žalostna mati; 10. O devica; 11. Jezus moje želje, obhajilna pesem; 12. Dobri pastir, 13. Jezus, sladko ime, za praznik sv. imena. 14. Križev pot; 15. Tantum ergo, 16. Tantum ergo. — Cena 50 kr. pri skladatelji v Novem mestu.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

G. J. T. v K. „Dvanajst pól same literarne zgodovine na leto“, to Vas plaši! Ne bojte se, gospod! Vodnik in Preširen sta potrebovala res mnogo prostora v malem listu, tako da so se

morali kerčiti drugi spisi; ali pomislite: Vodnik je naš prvi, Preširen največi pesnik; kader pridejo na versto drugi „minorum gentium“, menimo, da jim ne bode potreba toliko prostora. Mi, in z nami tudi mnogi drugi, smo hvaležni g. Levcu, da nam podaje, zlasti o Preširnu, tako korenito razpravo.

LISTNICA ODPRAVNIŠTVA.

Vse one č. gg. kateri nas vprašajo, koliko letnikov Zvonovih je še dobiti in po kaki ceni, prosimo, naj še malo poterpé, ker jih nismo še dobili od bukvoveza.

POPRAVA.

V zadnji številki se je vrnilo nekaj prav neprijetnih napak: Str. 39. a zadnja versta beri Lösung (nam. Lesung); str. 42. a 11. versta od spodaj: Moja ženka (nam. ženska) bo smert grenka; in nam. večji naj se here povsod večji.

„Zvon“ izbaja 1. in 15. dan meseca; naročnina 5 gold. za vse leto, 250 za pol leta; Napis: Redaction des „Zvon“, Wien, Währing, Herrngasse 74.